

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Кохан О.М., старший викладач

Миіхайлова Н.О., старший викладач

Національний університет харчових технологій

У статті розглянуті методи самостійної роботи студентів при вивченні іноземної мови, її види та форми. Самостійна робота сприяє активізації пізнавальної діяльності студентів, індивідуалізації та інтенсифікації навчального процесу. Вона забезпечує зростання знань, умінь та навичок студентів.

Ключові слова: самостійна робота студентів, методи, відеоматеріал, Інтернет-технології.

В статье рассмотрены методы самостоятельной работы студентов при изучении иностранного языка, ее виды и формы. Самостоятельная работа способствует активизации познавательной деятельности студентов, индивидуализации и интенсификации учебного процесса, кроме того самостоятельная работа обеспечивает рост их знаний, умений и навыков.

Ключевые слова: самостоятельная работа студентов, методы, видеоматериал, Интернет-технологии.

The article describes the self-guided work methods of students in foreign language learning, its types and forms. Self-guided work contributes greatly to enhance the cognitive activity of students, individualization and intensification of the educational process. It promotes an increase in knowledge and skills of students.

Keywords: the self-guided work of students, methods, videos, Internet technologies..

Актуальність дослідження. Розвиток сучасного суспільства вимагає від вищої школи підготовки високоосвічених спеціалістів, здатних до прийняття нестандартних рішень. В умовах росту інтеграції освіти, науки і виробництва ще в більшій мірі виступає завдання підготовки та формування творчої особистості фахівця, поступового перетворення навчальної діяльності студента в професійну діяльність. Будь-яка справжня освіта

досягається лише шляхом самоосвіти, саме вона здатна забезпечити постійний ріст професійної кваліфікації і самовдосконалення фахівця, сприяє удосконаленню стилю діяльності, спонукає до творчого пошуку. Отже, задача вищої школи – виховання спеціаліста, здатного постійно удосконалювати свої професійні навички. За умовами Болонської декларації в процесі навчання зменшується частка прямого інформування студента й розширюється застосування інтерактивних форм роботи студента під керівництвом викладача, тож у сучасній вищій школі частка самостійної праці, самоорганізації, самоосвіти студентів поступово збільшується. Самостійна робота студента в лабораторіях, читальних залах, участь у наукових дослідженнях формує сучасного фахівця, здатного до засвоєння та практично застосування осмисленої інформації. Сучасні вимоги до спеціаліста з вищою освітою фокусуються не тільки на рівні його фахових знань, умінь та навичок, володіння іноземною мовою також є однією із ключових вимог, що постають перед сучасним фахівцем та підвищують його конкурентоспроможність на ринку праці.

Аналіз останніх досліджень. Сучасна концепція вищої професійної освіти тісно пов'язує хід і результати навчання з рівнем організації самостійної роботи студентів, оскільки система вищої освіти покликана не лише дати певну систему знань, але й сформувати професійні якості майбутніх фахівців. Різні аспекти самостійної роботи студентів розглянуто у численних дослідженнях вітчизняних педагогів (Ф.М. Алексюк, В.К. Буряк, Л.В. Клименко, В.В. Луценко, М.Ш. Сметанський та ін.).

Теоретичні питання організації самостійної роботи студентів висвітлені в працях багатьох науковців: А. Алексюка, Ю. Бабанського, В. Безпалька, П. Підкасистого, А. Петровського, О. Леонтєва, К. Платонова, С. Рубінштейна, О. Біляєва, Л. Паламар, М. Пентиліук, К. Плиско.

Мета написання статті полягає у проведенні теоретичного дослідження щодо методів та форм самостійної роботи студентів при вивченні іноземної мови, які б давали змогу формувати стійкий інтерес до предмету та сприяли зростанню рівня їх знань, умінь та навичок.

Проблема активізації пізнавальної діяльності студентів при вивченні іноземної мови як навчального предмету набуває зараз все більш актуального значення. Перед викладачами постає завдання організувати процес вивчення іноземної мови в такий спосіб, щоб студенти змогли на практиці відчутти підвищення рівня їх знань, проте саме цей вид діяльності викликає у студентів найбільше труднощів. Тож організація самостійної роботи студента стає одним з пріоритетних завдань у роботі педагога в навчальному закладі будь-якого рівня. Її мета полягає не тільки в тому, аби студенти накопичили знання, уміння і навички, вона повинна створити можливість для розвитку творчих здібностей студентів. Самостійна робота студентів є одним з компонентів навчального процесу, отже являє собою систему організаційних і дидактичних заходів, спрямованих на підготовку фахівців за напрямками і спеціальностями. Залежно від місця і часу проведення, характеру керівництва з боку викладача і способу контролю за її результатами, існують наступні види самостійної роботи студентів при вивченні іноземної мови :

- самостійна робота під час основних практичних занять;
- самостійна робота під контролем викладача у формі планових консультацій, творчих контактів, заліку;
- позааудиторна самостійна робота при виконанні студентом домашніх завдань учбового і творчого характеру.

Традиційно самостійна робота студентів проводиться за такими формами [1]:

- індивідуальні (реферативні повідомлення, курсове, дипломне проектування, самостійна науково-дослідницька робота, індивідуальні консультації, олімпіади тощо);
- групові (проектне та проблемне навчання, навчання у співпраці, ігрове проектування, групові консультації, факультативні заняття, заняття в гуртках);
- масові (проектне навчання, програмоване навчання).

Для активізації самостійної роботи необхідне дотримання таких умов:

- забезпечення правильного поєднання обсягу аудиторної та позааудиторної самостійної роботи студентів;
- методична організація всіх видів самостійних робіт студентів;
- забезпечення студента необхідними методичними матеріалами з метою перетворення процесу самостійної роботи на творчий процес;
- контроль за організацією і ходом самостійної роботи;
- використання засобів заохочення студента за її якісне виконання.

У сучасній педагогічній практиці серед найефективніших методів самостійної роботи студентів, що сприяють індивідуалізації та інтенсифікації навчального процесу, слід виділити [2]:

- проблемно-пошукові методи;
- метод проектного навчання;
- методи колективної розумової діяльності;
- метод застосування новітніх інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні.

Проблемно-пошукові методи спрямовані на активізацію пізнавальної діяльності студентів. Застосування цих методів спонукає студентів до проведення самостійних досліджень, підвищує мотивацію подальшої роботи, сприяє розвитку логічного мислення, як наслідок, розвитку їх творчої самостійної діяльності. Ідеальним результатом навчання за проблемно-пошуковими методами є формування вмінь раціонально застосовувати всі складові системи цих методів у розвитку та взаємозв'язку. Складовою частиною цих методів є самостійна робота студента та його робота під керівництвом викладача. Метод самостійної роботи використовується при різних видах навчальної діяльності. Для прикладу:

- позааудиторна робота з автентичною чи фаховою літературою;
- робота з автентичною чи фаховою літературою на уроках;

Працюючи з автентичною чи фаховою літературою іноземними мовами, ставиться за мету набуття вмінь здобувати необхідну інформацію без викривлень технічного змісту. Робота зі статтею, наприклад, може включати такі етапи:

1. Розуміння завдання.
2. Оглядове читання всієї статті.
3. Ідентифікація інформативного тексту.
4. Читання ідентифікованих частин зі здобуттям повної інформації.
5. Інформаційно-смісловий аналіз та запис потрібної інформації засобами рідної чи іноземної мови.

Працюючи з періодичними виданнями іноземними мовами бажано більше уваги приділяти коротким пошуковим завданням: виписати фахову лексику, проаналізувати назви статей, скласти оголошення за зразком, скласти план статті, що зацікавила, виписати та проаналізувати рекламні слогани та створити свій, тощо.

Метод проектного навчання спрямований на досягнення прогнозованих результатів самостійної роботи. Метод проектів дозволяє органічно інтегрувати знання студентів з різних областей навколо вирішення однієї проблеми, дає можливість застосувати отримані знання на практиці, генеруючи при цьому нові ідеї. Використання цього методу недоцільне та неможливе без чіткого визначення дидактичних завдань, які студенти вирішують у навчальній діяльності за різними типами проектів.

Стосовно занять з іноземної мови, проект – це спеціально організований викладачем комплекс дій, що самостійно виконується студентами і завершується створенням творчого продукту. Проект цінний тим, що в ході його виконання, студенти вчаться самостійно здобувати знання, набувати досвіду пізнавальної та навчальної діяльності. Проектна методика характеризується високою комунікативністю й припускає вираження студентами своїх власних думок, почуттів, активне їх включення в реальну діяльність, прийняття особистої відповідальності за просування в навчанні. Проектна методика заснована на циклічній організації навчального процесу. Окремий цикл розглядається як закінчений самостійний період навчання, спрямований на вирішення певної задачі у досягненні спільної мети оволодіння іноземною мовою.

Головні цілі введення в навчальний процес методу проектів: показати вміння окремого студента або групи студентів використовувати придбаний у процесі навчання дослідницький досвід; реалізувати свій інтерес до предмету дослідження, примножити знання про нього; продемонструвати рівень володіння іноземною мовою; піднятися на вищий щабель освіченості, розвитку, соціальної зрілості. Відмінна риса проектної методики – особлива форма організації. Організуючи роботу над проектом, важливо дотримуватись кількох умов: а) тематика може бути пов'язана як з країною мови, що вивчається, так і з країною проживання; б) проблема формулюється так, щоб орієнтувати студентів на залучення фактів із суміжних галузей знань і різноманітних джерел інформації; в) необхідно залучити до роботи всіх студентів, запропонувавши кожному завдання з урахуванням рівня його мовної підготовки; г) для активізації діяльності студентів, їм потрібно запропонувати цікаву і актуальну проблему.

Проектна методика поєднує вербальні засоби вираження та інші ілюстративні прийоми: малюнки, колажі, плани, карти, схеми, анкетні таблиці, графіки та діаграми. Таким чином, розвиток комунікативних навичок надійно підкріплюється різноманіттям засобів, що передають ту чи іншу інформацію. Метод проектів здатен перетворити уроки іноземної мови в дискусійно-дослідницький клуб, в якому вирішуються цікаві, практично значущі і актуальні для студентів проблеми.

В основі виконання будь-якого проекту лежить певна проблема, для її вирішення потрібно не лише знання мови, але й володіння великим обсягом різноманітних предметних знань, необхідних для вирішення даної проблеми. Крім того, студентам необхідне володіння певними інтелектуальними, творчими, комунікативними вміннями. До перших - можна віднести уміння працювати з інформацією, з текстом англійською мовою (або будь-якою іншою) (виділяти головну думку, вести пошук потрібної інформації в англомовному тексті), аналізувати інформацію, робити узагальнення, висновки. Для грамотного використання методу проектів потрібна значна

підготовча робота. Досвід роботи з методом проектів дозволяє виділити основні вимоги до використання методу проектів, а саме:

1. Наявність значущої в дослідницькому, творчому плані проблеми / завдання, що вимагає інтегрованого знання, дослідницького пошуку для її вирішення (наприклад, дослідження історії виникнення святкування різних свят в англійських країнах – St.Patrick's Day, Thanksgiving Day, Halloween, Christmas, Mother's Day, організація подорожей в різні країни; проблеми сім'ї, проблема вільного часу у молоді);

2. Практична, теоретична значимість передбачуваних результатів;

3. Самостійна (індивідуальна, парна, групова) діяльність студентів на занятті англійської мови;

4. Структурування змістовної частини проекту;

5. Використання дослідницьких методів: визначення проблеми, задач дослідження, що впливають з неї, висунення гіпотези, їх вирішення, обговорення методів дослідження, оформлення кінцевих результатів, аналіз отриманих даних, підведення підсумків, коректування, висновки.

Вибір тематики проектів у різних ситуаціях може бути різним. В курсі англійської мови метод проектів може використовуватися в рамках програмного матеріалу практично з будь-якої теми, оскільки відбір тематики проводився з урахуванням практичної значущості для тих, хто вивчає англійську мову (або іншу іноземну мову). Головне – це сформулювати проблему, над якою студенти будуть працювати в процесі роботи над темою програми. Роль викладача при підготовці презентацій проектів полягає у керуванні та консультуванні студентів, він також може підказувати лексику і корегувати граматичні конструкції у разі необхідності. Оцінку виконання проекту можуть здійснювати як самі учасники групи шляхом голосування, або викладач самостійно оцінює проекти студентів, при цьому обов'язково потрібно вказувати слабкі та сильні сторони кожного проекту.

Застосування новітніх інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні полягає у використанні комп'ютерних технологій та мережі Інтернет як основного способу зацікавлення та заохочення студентів до

самостійної роботи. Використання комп'ютерної техніки зумовило появу нової форми організації навчального процесу - роботу з пошуковими системами Інтернету. Мережа Інтернет – це необмежений доступ до великої кількості мовного і країнознавчого матеріалу, детального опису новітніх технологій, інновацій, можливість постійно підвищувати рівень володіння мовою. Спілкування молоді в режимі он-лайн з іноземцями змінює їх ставлення до іноземної мови - вона перетворюється з навчального предмету в реальний засіб спілкування. Все це стає потужним мотиваційним фактором для вивчення іноземної мови. Метою самостійної роботи з такими системами може бути: формування вміння самостійно підібрати матеріал за визначеною темою; опрацювання теоретичного матеріалу; уміння вирішити практичне завдання зі свого фаху та розвиток навичок аргументації та складання логічно пов'язаного повідомлення за запропонованою або самостійно обраною темою. Сьогодні існує низка комп'ютерних програм для вивчення, розвитку та вдосконалення знань, умінь та навичок студентів. Всі ці програмні продукти можна розподілити на чотири основні категорії:

1. Електронні словники (Lingvo, Webster's Dictionary, Longman Dictionary, Macmillan English Dictionary та інші), що надають можливість швидко знаходити слово з усіма його значеннями та можливими граматичними формами, прослуховувати озвучену транскрипцію та розглядати приклади речень з даним словом, щоб краще зрозуміти його значення у різних контекстах. Їх можна активно застосовувати для самостійної роботи з текстом, аудіо та відеоматеріалами тощо.
2. Електронні перекладачі, що дозволяють перекладати великі тексти (Prompt, Magic Goody та інші), хоча вони не завжди дають переклад, що відповідає усім синтаксичним та стилістичним нормам мови, проте можуть застосовуватись студентами для самостійної роботи з текстом (для отримання головної думки тексту).
3. Програми для вивчення іноземної мови, орієнтовані на свою аудиторію та рівень володіння мовою, вони активно використовуватися на різних етапах роботи з лексичним та граматичним матеріалом.

4. Програми для тестування з іноземної мови (електронне тестування з TOEFL, IELTS та ін.) служать для перевірки та контролю знань, визначення загального рівня володіння іноземною мовою.

Інтернет - чудовий засіб для отримання інформації про останні події у світі, практично всі значущі газети в світі мають свої web-сторінки. Інформацію щодо різноманіття періодичних видань можна отримати, завітавши на сторінку MEDIA LINKS (<http://www.mediainfo.com/emedialinks>), яка пропонує посилання до безлічі видань. [4] В Україні поступово отримує розповсюдження використання на уроках з іноземної мови онлайн-журналів, або блогів (blogs). Блог – це особистий веб-сайт, який організований у вигляді журналу або щоденника, є яскравою формою самостійної роботи студентів. Ерон Кемпбелл у своїй класифікації блогів, які використовуються у викладанні мовних дисциплін, виділяє the learner blog – такий блог підтримується студентом індивідуально. Більшість користувачів мережі Інтернет люблять вести блоги, описуючи справи на роботі, захоплення, своїх вихованців, соціальні і політичні проблеми. Сьогодні більшість блогерів користуються послугами Blogger (www.blogger.com) або WordPress (<http://wordpress.com>)

Важливим елементом самостійної навчальної діяльності студентів при оволодінні іноземною мовою є використання відеоматеріалів. Робота з такими матеріалами урізноманітнює види діяльності студентів, підвищує рівень мотивації вивчення іноземної мови, дає можливість працювати з автентичним зразками мови, що є особливо актуальним з огляду на відсутність іншомовного оточення. Ефективність відеоматеріалів для комунікативного викладання мови очевидна. З усіх доступних засобів він забезпечує найточніше відображення мови у користуванні, тому що вона вживається конкретними мовцями, тісно пов'язана з певною мовленнєвою ситуацією, а її комунікативна мета підсилюється цілим рядом візуальних закодованих немовних характеристик (пози, міміка, жести).[3] Обраний відеоматеріал має відповідати темам, що вивчаються згідно з програмою. Робота з відеоматеріалом полягає в проведенні підготовчих вправ, що

виконуються перед переглядом, низки запитань та завдань на перевірку розуміння відеоматеріалу, а також заключного комплексу вправ на обговорення побаченого та виконання творчих письмових завдань. Завдання, що виконуються перед переглядом відеозапису, містять вправи на прогнозування змісту фільму, роботу з лексикою, налаштування студентів на сприймання відповідного матеріалу, активізацію фонових знань. Перегляд фільмів та виконання вправ сприяє розвитку пам'яті, уваги, логічного та творчого мислення, а також поглибленню знань студентів про країну, мова якої вивчається. Комплекс вправ має бути направленим на розвиток всіх видів мовленнєвої діяльності, а саме - аудіювання, говоріння, читання та письма.

Висновки. Таким чином, організація самостійної роботи студентів при вивченні іноземної мови дозволить сформувати навички самостійної діяльності студента, розвинути навички самоосвіти та прагнення до професійного самовдосконалення, виробити здатність самостійно приймати обґрунтовані рішення. Застосування новітніх інформаційно-комунікаційних технологій є надзвичайно ефективними засобами в організації самостійної роботи студентів і заслуговує широкого використання. Комп'ютерні технології та мережа Інтернет створюють можливість для комплексного розвитку навичок мовлення, говоріння, письма та аудіювання, вони дозволяють глибше зрозуміти культуру країни, мова якої вивчається, спонукають інтерес до вивчення іноземної мови.

Список використаних джерел:

1. Демченко О. Дидактична система організації самостійної роботи студентів / О. Демченко // Рідна школа. – 2006. – № 5. – с. 68–70.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 351 с.
3. Олійник Л.Й. Інноваційні технології викладання іноземних мов [Електронний ресурс] // http://www.rusnauka.com/Page_ru.htm.
4. Полат Е.С. "Интернет на уроках иностранного языка". //"Иностранные языки в школе" № 2, 2001. – с.58-62.